

Felsőszemeréd már 750 éves

A Budapestet Krakkóval és Varsóval összekötő E77-es nemzetközi főút mentén Ipolyságtól alig tíz kilométerre lévő Felsőszemeréd augusztus végén ünnepelte első írásos említésének 750. évfordulóját. Az egykori Hont vármegyei település az Ipoly mente számtalan településéhez hasonlóan mindmáig őrzi hagyományait, tiszteli történelmi gyökereit.

Az elmúlt évtizedek tömérdek változást hoztak a település életébe. Ugyanakkor a fiatal, alig negyven évesen már a második megbízatási időszakát végző Pásztor Tamás polgármester irányításával jelenős fejlődésen ment keresztül Felsőszemeréd. „Községünk egykoron központi falu volt Hont vármegyében. A szomszédos Szalatnya és Egeg adminisztratív központja is voltunk. Sokat köszönhet a falu ennek a szerepnek, hisz ennek következtében erőteljesebb volt meg az infrastruktúra fejlesztése” – kezdte az Önkormányzati Szemle tájékoztatását Pásztor Tamás.

„Sokfunkciós” iskola

A falunak jelenleg közel hatszázharminc lakója van, ennek ötven százalékát teszik ki a magyarok. A legtöbb Ipoly menti községhez hasonlóan itt is épült iskola. Egykor magyar és szlovák nyelven is folyt az oktatás, az utóbbi bő egy évtizedben azonban már csupán szlovák nyelvű alsó tagozatos iskolával rendel-

kezik Felsőszemeréd. Az oktatás régen a Wilczek kastélyban zajlott. A falu széli, gyönyörű parkkal körülvett épület állaga azonban fokozatos romlásnak indult a rendszerváltás környékén, így 1993-ban az egykori Ivánka kúria helyén felhúzott épületbe költöztek. Az iskolát az előző tanévben tizenhat tanuló látogatta. A falu magyar nemzetiségű gyerekei kénytelenek Ipolyságra járni iskolába.

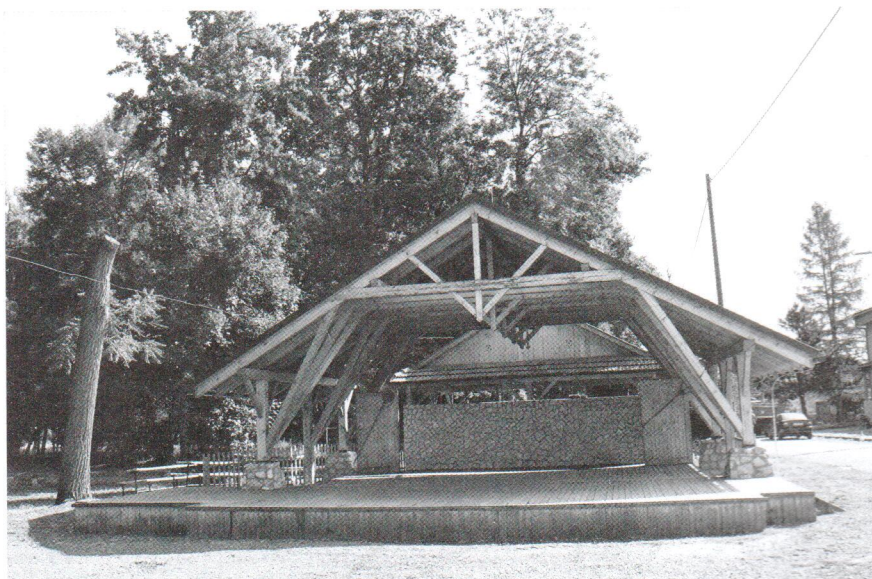
A tágas, mintegy száz férőhelyes iskolaépületben kapott helyet az óvoda is. Ez is kizárólag szlovák nevelési nyelvű, jelenleg húsz gyermek látogatja. Az iskolához hasonlóan a magyar nevelési nyelvet választó szülők óvodás gyermekeinek is a környező települések valamelyikére, illetve Ipolyságra kell utazniuk naponta.

Három évvel ezelőtt indították be az idősek nappali foglalkoztató központját. Ezt is az iskola épületében helyezték el. A nappali foglalkoztatónak húsz ügyfele van. Az intézmény fenntartója az

önkormányzat, működtetése pedig állami támogatásnak köszönhetően valósul meg. Ezzel kapcsolatban a falu vezetője kifejtette: „Az épület igen nagy, tágas termekkel és folyosókkal, ezért a fenntartása költséges. Sok kihasználatlan helyisége volt az iskolai osztályok mellett. Azzal, hogy az épületben helyeztük el az óvodát és az idősek foglalkoztatóját, fenntarthatóvá vált a létesítmény.”

A község a legnagyobb munkáltató

Szociális szolgáltatás mellett az egészségügyi ellátás is megoldott a faluban. A községi hivatal szomszédságában található egészségügyi központban fogászati rendelő, gyermek és felnőtt általános orvosi rendelő is működik. Pár évvel ezelőtt Felsőszemeréden praktizált az ország egyik legidősebb orvosa. A több mint nyolcvan évesen is praktizáló dr. Zólyomi Ilonát pár éve leánya követte a felsőszemerédi praxisban. Az orvosi

központot 2014-ben sikerült felújítani. Tavaly gyógyszertárat is nyitottak a faluban, ezzel biztosítva a teljes egészségügyi ellátást.

A rendszerváltás előtt a termelősövetkezet és az állami gazdaság foglalkoztatta a legtöbb helybélit. Mára az állapot alaposan megváltozott. A község nagyobb munkáltatóinak egyike az egykori termelősövetkezet földjein működő mezőgazdasági vállalat, a fafeldolgozó asztalosüzem pár munkást foglalkoztat. Mint Pásztor Tamás megjegyezte, a legnagyobb munkáltató a községi hivatal, jelenleg 25 alkalmazottja van. A felsőszemerédiek közül sokan járnak a közeli Ipolyságra vagy Gyúgyre dolgozni. Ugyanakkor itt is meghonosult a magyarországi munkahelyre való ingázás.

Kisprojektekkel a fejlődés útján

Kistelepülésként a nem egyszerű a falu fejlesztése. Pásztor Tamás a projektekben látja a megoldás kulcsát. A két választási ciklus alatt számtalan sikeres pályázatnak köszönhetően szépült és épült Felsőszemeréd. „Még tanárként dolgoztam ki az első pályázatot községünk számára. Polgármesterként 2010-ben már tapasztalatokkal gazdagodva folytattam. Kisprojektekkel és kis lépésekkel végezzük a falu fejlesztését” – jellemezte a helyzetet.

Amíg a rendszerváltás előtt a közigazgatási és gazdasági fejlődés jellemezte Felsőszemerédet, az ezredfordulót követően anyagi és kulturális gyarapodás figyelhető meg. A falu első embere fontosnak tartja a községben még meglévő hagyományok ápolását, a népszokások felelevenítését. Számos pályázat össz-

pontosított ezekre a prioritásokra. A folyamatosan szépül és bővül a falu, a lehetőségekhez mérten a meglévő közösségi színterek is megújulnak.

A település egyik legnagyobb sikere a szabadtéri színpad felépítése és bővítése. Sok időbe telt és sok munkával járt, több projektjük sikere segítette a kivitelezését – mondja Pásztor Tamás. Leader-projektek, valamint alapítványi és egyéb pályázatok által épült ki az impozáns közösségi tér. Szintén a faluszépítéséhez tartozik a parkosítás, amely során 250 régióspecifikus, őshonos növényt ültettek ki a közterületekre. A község játszótere is fokozatosan megújul. Tavaly új játszóelemekkel gazdagodott.

Nagyobb, európai uniós pályázatnak köszönhetően újították fel a községi hivatal épületét. Az elmúlt években a közvilágítást is modernizálták. A focipálya nézőtere új tetőszerkezettel gazdagodott, emellett a pálya felszínét is rendbe tették. Többfunkciós játszótér jóvoltából bővült a sportolási lehetőség, a beton alapzatú pályát a téli időszakban jégkorongozásra is használhatják.

„A fiatalok keresik a lakhatási lehetőségeket a faluban, ezt kihasználva állami támogatásból hatlakásos bérházat építettek a focipálya melletti telken. Az egy- és kétszobás lakásokat főleg fiataloknak adták ki. Tavaly készültek el a munkálatokkal. További igénylők is vannak, ám meg kell találni a pénzforrást és a lehetőséget a lakások építésére” – jegyezte meg a falu első embere. Az önkormányzat most tett rendbe egy nagyobb területet, melyet a tervek szerint házépítéshez, telekként értékesítenének, mert erre is van kereslet, jelezte a polgármester.

A falu korösszetételét tekintve a tizenöt év alattiak száma szinte megegyezik a nyugdíjasokéval. A korábban elköltözöttek közül sokan térnek vissza a faluba, tavaly két új családi ház is épült. Ez is mutatja: él a falu.

A lakosság számához mérten nagy befogadóképességű a kultúrház. Ennek a felújítása szintén kis lépésekben valósul meg. Idén állami támogatásból a szociális helyiségek rekonstrukciója és a nyílászárók cseréje történt meg. A konyharészleg új eszközökkel bővült. A községi szolgáltatások javítása érdekében pedig saját költségéből vásároltak egy traktort is.

Hagyományörzés nem hagyományos módon

Már öt éve működik az önkormányzat felügyelete alatt a szőnyegszövés. Az ehhez szükséges alapanyagot és eszközöket szintén pályázat útján szerezték be. Jelenleg két szövőszéken folyik a munka. A különböző méretű szövött szőnyeget a környéken és a távolabbi régiókban értékesítik, elsősorban kézműves vásárokon.

Ugyancsak pályázati forrásból készült el az előző évben az interaktív falumúzeum. A tájházként és foglalkoztatóként is működő helyiségekben szakemberek segítségével hagyományos kézműves foglalkozásokat tartanak, különböző technikákat próbálhatnak ki az érdeklődők. Az egyik teremben szövés, a másikban agyagozás folyik, a kültéri kemencében pedig hagyományos kelesztett tésztafélék is süthetők. A falumúzeum nagyobb csoportok, iskolai osztályok fogadására is alkalmas. A tanulók három csoportba osztva próbálhatják ki a hagyományos szakmákat. Igen népszerűek a foglalkozások, az elkészült alkotásokat hazavihetik a gyerekek, akik távolabbi régiókból is felkeresik az interaktív falumúzeumot.

Egykor amatőr színház is működött a faluban. Pályázatnak köszönhetően felélesztették a tevékenységet, legutóbb karácsonyi műsort adtak elő. Több hagyományörző csoport is van Felsőszemeréden. A nyugdíjas klub mellett alakult meg a szépkorúak hagyományörző csoportja. Három évvel ezelőtt az Ipolysági Művészeti Alapiskola táncszakának szakoktatója vezetésével indult útjára az Agátik néptáncscsoport. A Luboš Tóth vezette csoportnak felsőszemerédieken kívül a környező falvakból is vannak tagjai. Rendszeres szereplői az augusztus végi aratóünnep-

ségnek, de bejárják a régió községeinek rendezvényeit is.

A helyi rendezvények sorát a nyugdíjas-klub által szervezett farsangi bál nyitja. Május elsején van májusfaállítás és a hozzá tartozó népszokásokat is felelevenítik. Június első hétvégéjén különleges gyermeknappal várják az érdeklődőket. A tágabb környékről is vannak rendszeresen visszatérő vendégei a rendezvénynek. A Wilczek kastély parkja erre a napra meseerdővé változik, ahol érdekes foglalkozásokkal és játékokkal szórakoztatják a legkisebbeket. Ezt az eseményt a helyi szlovák óvoda és iskola pedagógusai szervezik meg.

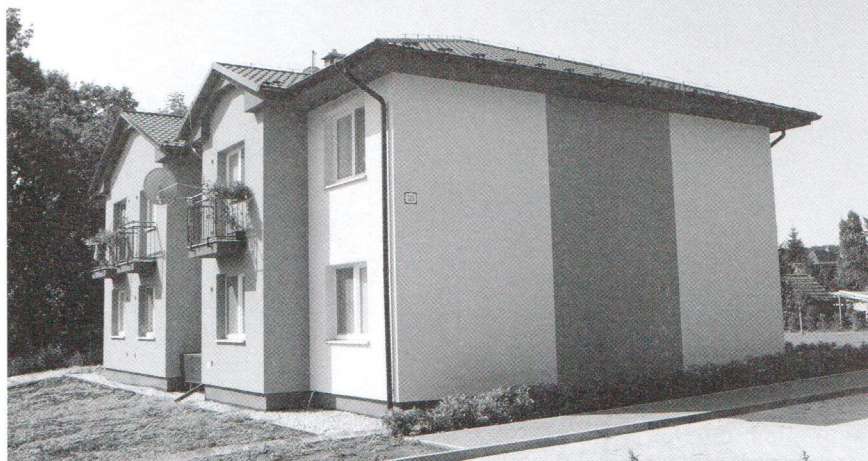
„Az aratási ünnepség nagy múltra tekint vissza, ezt „A régi és új Felsőszemeréd” című kismonográfia szerkesztésekor is láhattuk, hiszen több egykori felvétel került elő. Hat évvel ezelőtt élesztettük fel ezt a hagyományt, melyet augusztus utolsó hétvégéjén rendezünk meg” – részletezte a falu első embere. S ugyan-csak évente megrendezik a nyugdíjasok napját, a gulyásfőző versenyt, illetve a karácsonyváro rendezvényét.

1268 – 2018 – a jubileum

A jubileumra sokat készültek. Az egyik fő céljuk a kismonográfia kiadása volt, mivel a faluról ez idáig önálló monográfia nem jelent meg. A kötet szerzője Márton István ipolyági nyugalmazott állatorvos, helytörténész volt. Az ünnepségsorozat részeként augusztus 25-én testvértelepülési szerződést írtak alá a magyarországi Pátka községgel. A községgel már korábban is hivatalos kapcsolatban álltak, még a második világháború előtt. Ezt a kapcsolatot újították fel augusztus végén. A magyarországi településsel főleg kulturális téren működnek együtt. „A szerződés aláírásával a pályázati, határon átnyúló együttműködések terén is lesz keresnivalónk a közeljövőben” – jegyezte meg Pásztor Tamás.

Épített örökség

A községben több védelem alatt álló műemlék épület is található. Az egykor szebb napokat látott Wilczek-kastély és a körülötte lévő park is közéjük tartozik. Mint már írtuk, a nyolcvanas évek végéig a kastélyban működöttek az alapiskolák. A rendszerváltást követően magánkézbe került, el is kezdődött a felújítás. Az 1763-ban épült barokk stílusú s a 19. században klasszicista stílusban átalakított kétszin-

tes épület tetőszerkezetét lebontották, és sajnos, a munkálatok itt leragadtak. A kastély falai az időjárási viszontagságoknak kitéve folyamatosan omladoznak. Félő, hogy hamarosan teljesen eltűnik a kastély.

A falu másik nemesi lakóhelye, az egy-szintes Ivánka kúria eltűnt, lerombolták, helyére épült fel a jelenlegi iskola, mely alaprajzában és alakjával a korábbi kúriát mintázza.

A falunak már a középkorban volt temploma, 1350-ben említik először, az ipolyági prépostsághoz tartozóként. A többször átalakított templom érdekességei a déli falazatba beépített gótikus portál rovásírásos feliratai. A keltezésük pontosan meghatározható, az egyik felirat olvasata: 1482 Kúrakó János mester. A gerendához erősített fémkereszt feliratának megfejtése pedig: szentséges hely, szerény, dicsér e írás.

Felsőszemeréden több parasztház is megmenekült. Az egyik ilyen portán alakították ki az interaktív falumúzeumot. Az udvaron kerek kút, deszkakerítés, zsindelytetős, hosszanti parasztház várja a látogatókat.

Kilátások, tervek

Mint Pásztor Tamás elmondta, amikor átvette a falu vezetését 2010-ben, nagyon rosszul állt a költségvetés. Szinte minden területen spórolni kellett. Kifizetetlen számlák várokoztak a fiókokban. Nyolc év alatt stabilizálódott a falu gazdasági helyzete.

A Nyitra és Besztercebánya megye határa mentén elterülő kis település mindkét

irányban fontosnak tartja a megfelelő kapcsolatok kiépítését és fenntartását. „A faluturizmus errefelé gyerekcipőben jár. Ki kell használni a nemzetközileg ismert Gyógy-fürdő közelségét – véli a falu első embere. – A falumúzeumunk érdekes lehet a gyógyfürdő vendégeinek, jelenleg tárgyalást folytatunk róla az egyik gyógyi szanatóriummal, így ha kis lépésekkel is, de lehet haladás a turizmus területén.”

A település a legégetőbb gondja a csatornázás és a vízvezeték-hálózat hiánya. A háztartások saját ásott kútból nyerik a vizet, de sok helyen fogyasztásra alkalmatlan a víz. „A hálózat kiépítésére tetemes összeg kell, ezt csupán egy nagy, kiemelt jelentőségű pályázatból tudnánk kivitelezni. Kistelepülésként viszont nem pályázhatunk uniós pénzekre, mivel azt csak a kétezer lakos feletti települések kérhetik. Ilyen módon csak nagyon hosszú idő alatt készülhet el, több apró pályázat és másfajta pénzforrások felhasználásával akár több évtizedig is eltarthat a vízhálózat kiépítése” – zárja a községet bemutató beszélgetésünket Pásztor Tamás.

Pásztor Péter
A szerző felvételei

